07/04/2021

Η ομιλία του Πρέσβη στο Λουξεμβούργο για τα 200 έτη από το 1821

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Μητροπόλεις Οικουμενικού Θρόνου

Την Κυριακή 4 Απριλίου 2021, της Σταυροπροσκυνήσεως, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βελγίου και Έξαρχος Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου κ. Αθηναγόρας τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Νικολάου στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου τηρουμένων όλων των περιορισμών και των μέτρων προστασίας για την αποφυγή της περαιτέρω εξάπλωσης του κορωνοϊού που ισχύουν στο Μεγάλο Δουκάτο.

Τον πανηγυρικό της Ημέρας εκφώνησε ο Πρέσβης στο Λουξεμβούργο κ. Άγγελος Υψηλάντης για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821.

Διαβάστε την ομιλία του:

Σεβασμιώτατε,
Σεβαστοί πατέρες,

Αξιότιμοι κ.κ. Αξιωματικοί, εκπρόσωποι των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων,
Κυρίες και Κύριοι,
Η Ελλάς βρήκε τη θέση της ως πολιτική οντότητα στην παγκόσμια Ιστορία, με μια μεγάλη πολεμική και πολιτική πράξη: την Επανάσταση του 1821. Η πράξη αυτή καθόρισε και, εν πολλοίς, καθορίζει ακόμη και σήμερα την πορεία της χώρας μας.

Κατά τα τελευταία χρόνια, επιχειρείται μια "επανανάγνωση" της Ιστορίας. Η "απομάγευση" (désenchantement) και απο-ϊδεολογικοποίηση της Επανάστασης του 1821 αποσκοπεί στην «ανασκευή», «απομυθοποίηση», «αναθεώρηση» των ιστορικών γεγονότων, με γνώμονα κάποια υποτιθεμένη «αντικειμενικότητα». Η τάση αυτή, είτε εντάσσεται στον τρέχοντα συρμό, είτε επιδιώκει να αμβλύνει τις αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους λαούς, ενέχει σοβαρούς κινδύνους. Η ιστορική μνήμη των λαών, απαραίτητο και καθοριστικό στοιχείο ταυτότητας, εμπνέει την εθνική ομοψυχία, την εθνική ενότητα.

Οι «εθνικοί μύθοι» θεμελιώνουν και συγκροτούν την συνέχεια των κοινωνιών στον χρόνο και στον χώρο. Υποτιμώντας ή και ακυρώνοντας μεγάλα ονόματα ή εξαιρετικά γεγονότα, αμφισβητώντας τις περιγραφές όσων τα έζησαν, δεν αποκαθίσταται κάποια «ιστορική αλήθεια». **Δεν απομυθοποιείται το 21, παραμορφώνεται. Οι ανασκευαστικές αναλύσεις και προσεγγίσεις, οι τηλεοπτικές σειρές αμφιλεγόμενης επιστημονικότητας, όταν συνθλίβουν πρόσωπα και πράξεις, απλώς βλάπτουν την πατρίδα.**

Το 1821 είναι ένας στίβος, μέσα στον οποίον κινήθηκαν και έδρασαν άνθρωποι από διαφορετικές κοινωνικές διαστρωματώσεις. Τα κριτήριά τους δεν ήταν ούτε ταξικά ούτε οικονομικά. Έδρασαν εμπνεόμενοι από το ακατάλυτο κίνητρο της εθνικής, θρησκευτικής και ηθικής ελευθερίας, από την δύναμη που κάνει τον άνθρωπο να ξεπερνά τα όρια του και να μπαίνει στον χώρο της Ιστορίας. Σήμερα, με απόσταση δύο αιώνων, οφείλουμε πάντα να αποτίουμε τιμή και σέβας βαθύ στα πρόσωπα και τα έργα τους κατά τον ενιάχρονο αγώνα.

Ούτε τα εγκλήματα διχόνοιας, ούτε οι αθλιότητες των συμφερόντων, που ποτέ δεν λείπουν από κανένα συλλογικό ανθρώπινο έργο, μπορούν να απαξιώσουν τον ηρωϊσμό, την στρατηγική μεγαλοφυΐα, την πολιτική αρετή- τα όσα δηλαδή επέδειξαν ανώνυμοι και επώνυμοι· άρχοντες, άλλοι εκ καταγωγής, άλλοι εξ ανδρείας.

Κατά την διάρκεια της οθωμανικής αιχμαλωσίας αναπτύχθηκαν πολύτιμα πνευματικά αμυντικά αντανακλαστικά, μέσα σε συνθήκες αντίξοες, με άξονα την θρησκεία και την λαϊκή παράδοση, τα οποία συνέστησαν την συνειδησιακή επιβίωση του Ελληνισμού. Η Εκκλησία, ο μόνος θεσμός που παρέμεινε μετά την

πτώση της Βασιλεύουσας, συνέβαλε, κατά το πλείστον, στον ομαλό και φυσιολογικό μετασχηματισμό του Ορθοδόξου πληθυσμού, των Ρωμιών, ο οποίος αυτο-προσδιοριζόταν με κριτήριο την γλώσσα και την θρησκεία, σε Νεο-ελληνικό έθνος.

Η Εκκλησία, το Οικουμενικό Πατριαρχείο εν προκειμένω, με την πανανθρώπινη εμβέλεια της αποστολής του, έλαβε πολύ νωρίς τα μηνύματα των καιρών από την Δύση. Ο ρόλος του, όλα εκείνα τα δύσκολα χρόνια, ήταν καθαρά εθναρχικός. Δίχως να προδώσει την πρώτη και κύρια αποστολή του, δηλαδή την σωτηρία του ανθρώπου από την αμαρτία και την πνευματική του ανύψωση, συνέβαλε ενεργά στην διατήρηση και την ενίσχυση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητος των Ελλήνων. Το έπραξε με τρόπο διακριτό, αλλά και διακριτικό, χωρίς να προκαλέσει, μέσα από την Παιδεία, χώρο τον οποίον οι Οθωμανοί είχαν αφήσει απολύτως ελεύθερο.

Εξ άλλου, δεν είναι τυχαίο ότι οι Έλληνες Διαφωτιστές είναι, ως επί το πλείστον, κληρικοί. Στον Διαφωτισμό είδαν την συντομότερη οδό για την απελευθέρωση του Γένους. Ενδεικτικά αναφέρω τον Δοσίθεο, Πατριάρχη Ιεροσολύμων, τον Κωνσταντίνο τον Οικονόμο τον εξ Οικονόμων, τον 18ο αιώνα. Ο τελευταίος, εμπνεόμενος από τις νέες περί πατρίδος ιδέες του Διαφωτισμού, απευθύνεται στους κατοίκους των Κυδωνιών της Μικράς Ασίας και τους λέει: «...ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος εἶναι νόμος θεϊκός», «πατρίς εἶναι το ἀνάτυπον τοῦ γηϊνου παραδείσου».

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ίδρυσε σχολές (υπενθυμίζω την Πατριαρχική Σχολή το 1454, από τον Πατριάρχη Γεννάδιο Σχολάριο, ένα χρόνο μετά την πτώση της Πόλης), για να υπηρετήσει ακριβώς αυτόν τον σκοπό, την πνευματική αφύπνιση του Γένους. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η εγκατάσταση του πρώτου τυπογραφείου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία στους χώρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου, από τον Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι (17ος αιών).

Η ελληνικότητα διασώθηκε και συνεχίστηκε διά της παιδείας. Η άποψη του αρχαίου ρήτορα Ισοκράτη, για την διασύνδεση ελληνισμού και «παιδεύσεως», αποδείχθηκε στην Ιστορία του Γένους. Ο Ελληνισμός, στην πνευματική του διάσταση, δεν κλείστηκε ποτέ σε σύνορα. Έμεινε μέγεθος οικουμενικό και απεριχώρητο και σε αυτό ακριβώς ταυτίστηκε απόλυτα με την Ορθοδοξία. Είναι η διάσταση που έδωσε στον Ελληνισμό ο Μέγας Αλέξανδρος και τα Ελληνιστικά Βασίλεια. Όπως στο Βυζάντιο, έτσι και στην Νεώτερη Ελλάδα, η κρατική ιδεολογία είναι Ελληνιστική.

Η ιστορική αυτή πορεία του ελληνικού κόσμου δεν ήταν μονογραμμική και ευθύγραμμη. Ήταν και είναι πορεία με πολλές καμπυλώσεις. Το πέρασμα από κάθε

μεγάλη φάση του Ελληνισμού στην άλλη ήταν σύνθετο, πολύπλοκο και συχνά ασταθές. Ωστόσο, η πορεία αυτή ήταν πορεία χωρίς ανακοπή.

Η Ελληνικότητα ξεπερνά την τοπικότητα και την εθνότητα και ενέχει την οικουμενικότητα. Αυτή η Ελληνικότητα είναι πάντοτε μακράν και απέναντι από κάθε νοσηρό ελλαδοκεντρισμό, τον τοξικό εθνοφυλετισμό και τις ομφαλοσκοπικές εθνοκεντρικές θεωρήσεις. **Ο γνήσιος ελληνικός πατριωτισμός δεν έχει καμμία σχέση με τον αλαζονικό εθνικισμό και τον, ακόμη χειρότερο, σωβινισμό.** Όταν μιλάμε για συνέχεια, δεν εννοούμε μία φυλετική ενότητα, μία ενότητα αίματος, όπως την όρισαν κάποιοι διανοούμενοι και θεωρητικοί της Αρίας φυλής (Φαλμεράγιερ και λοιποί). Είδαμε πού οδήγησαν τέτοιες θεωρίες: στα κρεματόρια και στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Ο Ελληνισμός μοιάζει με ένα ρεύμα, με ένα ποτάμι, όπου αναχωνεύονται ενοποιητικά πολλά ρεύματα, πολλοί εθνοτικοί παραπόταμοι. Ο ελληνικός κόσμος αφομοίωσε τα ξενικά στοιχεία. Σήμερα ένα ευγενές δείγμα ελληνικότητας προσφέρει ένα παιδί από την Νιγηρία, που διαπρέπει στο άθλημα της καλαθόσφαιρας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Η Ελληνική Επανάσταση, η «Αγιασμένη Επανάσταση», όπως την αποκαλεί ο Φώτης Κόντογλου, είναι ίσως η πιο πνευματική. Σε κάθε επανάσταση υπάρχει μια υλική διάσταση: ο επαναστατών θέλει να καθορίσει μόνος τη ζωή του, το μέλλον του. Ο Επαναστάτης του 1821 προχωρεί πέρα από αυτό, δηλαδή πέρα από την ελευθερία του ανθρώπου στα καθημερινά. Κινείται σε μια πνευματική, μεταφυσική διάσταση. **Αυτό πού έσπρωξε τους Έλληνες να ξεσηκωθούν δεν ήταν μόνον η στέρηση της ελευθερίας τους. Το Γένος αγωνίστηκε «γιά τοῦ Χριστοῦ τήν Πίστη τήν ἁγία καί τῆς πατρίδος τήν ἐλευθερία», ιδανικά τα οποία προέταξε χωρίς να τα διαχωρίσει.**

Θα ολοκληρώσω την ομιλία μου με ένα γεγονός.

Τα Χριστούγεννα ευρισκόμουν στην Ελλάδα για τις γιορτές. Κάποια μέρα παρακολούθησα στην τηλεόραση ένα αφιέρωμα στα 47 χρόνια από την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο. Σε ένα παλαιό ντοκυμανταίρ του 1974, το οποίο προβλήθηκε κατά την διάρκεια του αφιερώματος, οι δημοσιογράφοι συνομιλούν με τους πρόσφυγες από την Καρπασία που καταφθάνουν στο ελεύθερο κομμάτι της Κύπρου.

Οι δημοσιογράφοι ρωτούν μία σεβαστή γερόντισα: «πότε γιαγιά μπήκαν οι Τούρκοι στο χωριό σας;». Και εκείνη, χωρίς καμμία επιτήδευση, απαντά:

“Περί λύχνων ἀφάς”! -δηλαδή, την ώρα που ανάβουν τα λυχνάρια, επομένως, λίγο

πριν σουρουπώσει. Η γιαγιά επανέλαβε, τρεις χιλιάδες χρόνια μετά, την γλωσσική έκφραση του Ομήρου. Για μένα, αυτή είναι η ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού. Κάποιοι, στο όνομα ενός δήθεν κοσμοπολιτισμού, προσπαθούν να την αμφισβητήσουν. Επί ματαίω! Ευτυχώς!0 «Καί πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς». Της εκκλησίας και της Ελλάδος.
Χρόνια Πολλά σε όλους, Χρόνια Πολλά στην πατρίδα μας.

Λουξεμβούργο, 4 Απριλίου 2021